

grandeza y sabiduría divinas», mentre il místico di Hontiveros ci coglie la «plena espiritualización de la Naturaleza, verdadera divinización, aunque lejos de la divinización panteísta a que se había llegado en el primer Renacimiento». Per me sinceramente meno convincente è il capitolo su «Poesía dramática en San Juan de la Cruz», sebbene le osservazioni sull'inclinazione (non per nulla si parla di un San Juan de la Cruz pittore, e l'Orozco riproduce pure un suo riuscito disegno del Cristo in Croce) alla *visibilità* delle immagini siano più che accettabili. Tuttavia il termine di *drammatico* suggerisce un'altra serie di idee, che non sembrano convenire al nostro grande místico.

Diamo lode all'Orozco per questa sua raccolta di saggi che ben si affiancano a quelli di uno Spitzer, di un Hatzfeld, di un Sainz Rodríguez, ai quali dobbiamo dopo Dámaso Alonso, Crisógono de Jesús Sacramentado, Baruzi, Vossler, ed altri dotti studiosi, se la poesia mística spagnola oggi si inserisce con pienezza nella visione della più alta bellezza.

Giovanni Maria BERTINI

P. SALVADOR DE LES BORGES, O. F. M. Cap.: *Arnau de Vilanova moralista*. Premi Jaume Serra i Hünter, 1956. Barcelona, IEC, 1957. 124 pàgs. (ASC, XXV.)

MIRKO DRAZEN GRMEK: *La lettre sur la magie noire et les autres manuscrits d'Arnaud de Villeneuve dans les bibliothèques yougoslaves* («Archives Internationales d'Histoire des Sciences»), 11ème année, n.º 42, janvier-mars 1958, pàgs. 21-26. — *Rasprava Arnalda iz Villanove o crnoj magiji*, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, t. 48, Zagreb, 1958; pàgs. 217-230.

JACQUES PAYEN: «*Flos Florum*» et «*Semita Semitae*»: *Deux traités d'alchimie attribués à Arnaud de Villeneuve*, «Revue d'Histoire des Sciences et de Leurs Applications», XII (1959), 289-300.

I. — Amb aquesta monografia, guanyadora del Premi Jaume Serra i Hünter, ofert per l'IEC al millor treball filosòfic en el certamen de l'any 1956, es revelà un nou valor cultural que ve a continuar la millor tradició de l'Orde caputxí a Catalunya. El P. Salvador de les Borges, en possessió de sòlids coneixements filosòfics i teològics, és alhora un escriptor de tremp en la nostra llengua i amb capacitat d'escometre qualsevol tema, per complex que sigui. Per a graduar-se en Teologia a la Universitat Gregoriana de Roma el temptà una faceta d'Arnau de Vilanova pràcticament inexplorada; i, sota l'expert guiatge del P. Miquel Batllori, S. J., reeixí a vèncer les dificultats considerables inherents al tema escollit, sobretot perquè una bona part de les fonts a consultar eren, i són encara, inèdites.

Arnau, metge expertíssim, aspirà a transformar la Medicina en una ciència que, fidel a la concepció medieval, subordina a la Teologia. Per això tota la seva obra mèdica és travessada d'un afany moralitzador, que obté la seva màxima expressió en les *Medicationis parabola secundum instinctum veritatis aeternae*. Els principis de deontologia mèdica enunciats en aquest opuscle han conferit durant segles una orientació moral a l'ensenyament de la medicina a Europa. L'autor no deixa de subratllar-ne la vàlua; però estén també la

seva exposició al tractament de temes específics, com són les mentides professionals, els honoraris, l'exercici de la professió pels metges jueus i les obligacions i els drets del pacient. Un capítol especial s'obre amb l'estudi de les passions. Arnau no solament ha establert una doctrina general d'aquestes, afí a l'escolàstica, sinó que ha tractat més en particular alguna d'elles, com és ara la passió eròtica, i n'ha fixat la terapèutica. L'autor recorda, de més a més, que Arnau de Vilanova, en un famós dictamen, s'erigí en defensor de la Regla dels Cartoixans a propòsit de la prohibició absoluta de menjar carn enfront dels atacs de què hom la feia objecte per raons de moral humanitària.

La medicina, però, no fou l'únic camp d'actuació d'Arnau de Vilanova. Sabem ara amb quina energia maldà durant els seus darrers vint anys per un redreçament de la vida religiosa en sentit evangèlic i la implantació d'una reforma social. Ambdues empreses comportaven el plantejament d'un munt de problemes morals. Així, la pràctica de la religió era exposada a desviacions supersticiososes, com la màgia, l'astrologia, la medicina fetillera i en general les ciències ocultes, a les quals no sempre Arnau de Vilanova sabé sostreure's. La reforma social exigia la depuració moral de tota l'Església, començant per l'estament clerical en els seus diversos estrats: el papa, els bisbes, els clergues seculars, els ordes mendicants; i seguint pels laics: les persones reials, la casa i la cort, el poble. El capítol dedicat a recollir la doctrina social d'Arnau figura entre els millors de l'obra.

Segons el P. Salvador de les Borges, el corrent espiritual que dona unitat als diversos aspectes parcials de la moral arnaldiana és el franciscanisme en la seva forma primària i lliure de ganga escolàstica. La caritat envers Déu i el pròxim és el principi fecund que la inspira, i la imitació del Crist es converteix en el mot d'ordre que orienta la reforma social. Cal no oblidar que Arnau de Vilanova, com Ramon Llull, fou, segons sembla, un membre del Terç Orde de sant Francesc.

A desgrat de petits defectes que podríem assenyalar en aquest primerenc assaig del P. Salvador de les Borges, ell constitueix una magnífica aportació al coneixement d'Arnau de Vilanova en un aspecte dels més substantius, que inexplicablement havia estat descurat fins ara.

II. — El benemèrit arnaldia Paul Diepgen donà a conèixer per primera vegada, el 1912, un tractat contra la màgia negra, titulat *De improbatione maleficiorum*, compost per Arnau de Vilanova durant una breu estada a València a requesta del seu bisbe Jasbert; establí el text per a l'edició a base de tres manuscrits del segle xv — un d'ells, potser de la fi del xiv — existents a la Bibliothèque Nationale de París.

A la Biblioteca Metropolitana de Zagreb el còdex llatí 184, que data de la primera meitat del segle xiv, conserva en els folis 8r-83v un text més antic del mateix tractat sota el títol *Epistola ad episcopum Valentinum de reprobatione nigromanticae fictionis*. Un erudit iugoslau ens ha donat notícia d'aquest còdex, copiat a Avinyó durant una estada en missió diplomàtica de Jaume de Placentia, bisbe de Zagreb, el qual se l'emportà a la seva diòcesi amb altres llibres de medicina. I, de pas, dona notícia també d'altres escrits d'Arnau, espirituals i mèdics, conservats a les biblioteques del seu país.

En l'article dels «Archives» hom anuncia la imminent impressió de l'*Epistola* d'Arnau per l'Acadèmia Iugoslava de Ciències i Arts. El text ha aparegut, en efecte, a Zagreb, també el 1958, en la publicació de què donem

notícia a continuació de l'article; el precedeix un pròleg, que repeteix les notícies sobre el còdex, i és escrit en llengua nacional, i el segueix una escollida bibliografia.

III. — L'arxiver parisenc Jacques Payen, que, des de fa algun temps, s'ocupa en l'estudi dels escrits d'alquímia atribuïts a Arnau de Vilanova, empès per la greu sospita que tots ells siguin apòcrifs, ens ha donat un primer tast de les seves recerques en el breu article sobre dos d'ells del qual recollim aquí la notícia.

Thorndike, en la seva *History of Magic*, havia ja constatat que els tractats alquímics *Flos Florum* i *Semita Semitae*, admesos correntment com a autèntics d'Arnau, contenen un text en bona part idèntic. Payen ha volgut comprovar-ho i ha descobert que el *Semita Semitae* és un centó arranjat amb fragments — concretament quatre de principals, que assenyala — extrets del *Flos Florum*, amb l'afegit de dues frases sense importància que es troben a l'acabament. Resulta inversemblant que Arnau de Vilanova sigui l'autor de l'un i de l'altre; per això l'articulista conclou el caràcter apòcrif del *Semita Semitae*, àdhuc en el cas d'admetre com a arnaldia autèntic el *Flos Florum*. De fet, Payen tampoc no admet l'autenticitat d'aquest darrer; però se'n reserva la comprovació per a un altre moment.

En el curs de la seva recerca, Payen, de la mà de l'investigador alemany Paul Kraus, es remunta a les fonts àrabs, de què deriven els textos llatins d'alquímia. Prepara així el terreny per a una anàlisi a fons de les doctrines i els textos alquímics atribuïts fins ara a Arnau. Esperem que, en un pròxim avenir, ens donarà a conèixer estudis de major abast i resultats ben definitius sobre un tema tan apassionant.

J. CARRERAS i ARTAU

JOSEP ROMEU I FIGUERAS: *La dramaturgia catalana medieval. Urgencia de una valoración*. Barcelona 1958 («Estudios Escénicos», III, 51-76). — *La légende de Judas Iscariot dans le Théâtre Catalan et Provençal. Essai de classification des passions dramatiques catalanes*. Avignon 1957 («Actes et Mémoires du 1er Congrès International de Langue et Littérature du Midi de la France», 68-106). — *Teatre hagiogràfic*. Vols. I-III. Barcelona, Editorial Barcino, 1957. 196 pàgs.; 160 pàgs.; 260 pàgs. (ENC, A, LXXIX, LXXX, LXXXI-LXXXII). — *La «Representació de la Mort», obra dramàtica del segle XVI, y la Danza de la Muerte*. Barcelona 1957-58 (BRABLB, XXVII, 181-225). — *Notas al aspecto dramático de la procesión del Corpus en Cataluña*. Barcelona 1957 («Estudios Escénicos», I, 29-41).

Josep Romeu és ben conegut pels seus estudis sobre poesia de tipus tradicional¹ i sobre teatre medieval català, temes en els quals és gairebé l'únic especialista de la nostra terra. El nostre propòsit és de reunir ací tots els

1. Entre els més importants podem citar *El mito de «El Comte Arnau» en la cançió popular, la tradició legendaria y la literatura* (Barcelona 1948); *Sobre una cançió tradicional catalana: «Els estudiants de Tolosa»*, «Estudios dedicados a Menéndez Pidal», VI (1956), 507-545; *Les nades tradicionals* (Barcelona 1952); *Cançons nadalengues del segle XV* (Barcelona 1949); *El canto dialogado en la cançió*